

ОШ МУНУН СТУДЕНТТИК «НУР» ГЕЗИТИНИН САЙТЫН ТҮЗҮҮ

СОЗДАНИЕ САЙТА СТУДЕНЧЕСКОЙ ГАЗЕТЫ, “НУР” ОШСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА

THE CREATION OF A SITE OF THE STUDENT NEWSPAPER, NUR OSH STATE UNIVERSITY

Аннотация: Макалада Ош мамлекеттик университетинин студенттик «Нур» гезитинин сайты талдап иштеп чыгуунун актуалдуулугу, максаттары, сайттын түзүмү жана иштеп чыгуу технологиялары жөнүндө сөз болот.

Аннотация: В статье рассмотрены актуальность разработки сайта студенческой газеты “Нур” Ошского государственного университета, цели структура сайта и технологии разработки сайта.

Abstract: The article will consider the relevance of the development of the website of the student newspaper “Nur” Osh state University, the purpose of the structure of the site and the technology of website development.

Түйүндүү сөздөр: гезиттин сайты, сурамжылоо, ыктыярчылар, калемгер, маалымат түзүмү.

Ключевые слова: сайт газеты, опрос, добровольцы, информационная структура.

Key words: newspaper website, survey, volunteers, information structure.

Ош мамлекеттик университетинин студенттик «Нур» гезитинин сайты талдап иштеп чыгуунун актуалдуулугу коомдук-маданий иш чараларды чагылдыруу, ал жерде ыктыярчы топту кенен тааныштыруу, сурамжылоолорду жүргүзүүдө учурда пайдаланылып жаткан сайттын ресурсунун ыңгайлуулук талабына жооп бере албай калышы менен шартталат.

“Нур” гезитинин сайты төмөндөгүдөй максаттарды көздөйт:

- Университеттин коомдук-маданий ишмердиги, иштеп жаткан ыктыярчы топ жөнүндөгү толук маалымат бере ала турган журналистикага, чыгармачылыкка кызыккан жаштардын аянтчасын түзүү;
- бар болгон маалыматтын булактарын бириктирип, маалымат мейкиндигине кенен чагылдырып чыгаруу;
- окутуучу-кызматкерлер менен студенттер өз ара аракет этүүлөрүн уюштуруу;
- болуп жаткан маданий-массалык иш-аракеттерге баа берүү.

Аталган сайтты талдап иштеп чыгууда жаш журналисттер мейкиндиги түшүнүгү пайдаланылган (бул мейкиндиктин башынан аягына чейин билим берүүдөгү бирдиктүүлүк сакталат жана «окутуучу-студент» байланышы бар) [3] жана аны мүнөздөөчү критерийлери иштелип чыккан, алар сайттын түзүмүн талдап иштеп чыгууда негиз салуучу критерийлер болуп эсептелет.

Студенттик “Нур” гезитинин сайты түзүп чыгуу жана аны ЖОЖдун негизги маалымат булагына айландыруу төмөндөгүдөй маселелерди чечүүгө мүмкүнчүлүк берет:

1) гезиттеги ыктыярчы топ тарабынан буга чейин түзүлүп коюлган иш-аракеттерди интернет желесине бириктирүү;

2) такай жаңыланып туруучу университеттин ишмердиги жөнүндөгү маалыматтарга студенттер жана окутуучулар үчүн пайдалана алуунун заманбап мүмкүнчүлүгүн камсыз кылуу;

3) студенттерге жана окутуучуларга пикир билдирүү үчүн эркин кайрыла алуу мүмкүнчүлүгүн камсыз кылуу;

4) студенттерге жана окутуучуларга каалаган убакта университеттин кайсыл бир структурасы тууралуу маалыматтарды кеңири биле ала турган аянтча менен камсыз кылуу;

5) студенттер менен окутуучулардын биримдиги менен иш-чараларды уюштуруу, ынтымагын күчөтүү аркылуу көпүрө болуп берүү;

6) факультеттер ичиндеги тарбиялык иш-чараларды балл менен эсептеп рейтингин чыгаруу менен атаандаштыкты жаратуу, жаңыланууга үндөө [1].

«Нур» гезитинин сайтынын жалпыга ачык бөлүгүнүн түзүмү төмөндөгүлөрдү өзүнүн ичине камтып турат: аталган гезиттин тарыхы, фотоальбом, гезитте иштегендердин структуралык түзүмү, чыгармачылык ийримдери, ыктыярчы топ жөнүндө маалымат, коомдук-маданий ишмердиги, контакттары. Ал эми жалпыга жабык бөлүгү төмөндөгүдөй бөлүмдөрдөн турат:

1) *иштеп жаткан ыктыярчынын өздүк карточкасы* – бул жерде ар бир ыктыярчынын жалпы **кайрылымдуу** делген бөлүктүн «гезиттин кызматкерлери» бөлүгүндө көрсөтүлгөн өзү жөнүндөгү маалыматты оңдоп киргизе алат;

2) *университеттеги ар кандай конкурстарга гезитте эмгектенген студенттердин жеңиштери, жетишүүсү* – карап көрүү деп аталган бул бөлүмдө жумушчу топтун ийгиликтери, жетишкендиктери жазылат. Жалпы колдонуучулар мындагы маалыматты бир канча убакытка кана көрүшсө, иштегендер оңдоп жаңылай алат;

3) *макалалар* – бул бөлүмгө гезит бетине жарыяланган макалаларды кененирээк кылып жайгаштырышат, жалпы окурмандар эркин окуп туруучу бөлүм болуп эсептелет;

4) *жадыбал* – эки апталык жадыбалды, иш графигинин нөөмөтүн, жумуш жана эс алуу режимдерин эске алуу менен жасалган жадыбалды кармап турат. Жадыбал аны карап көрүп жаткан адамга ыңгайлаштырылган;

5) *жарыялар* – бул жарыялар үчүн арналган бөлүм. Бул жерде университеттик иш-чаралар, кулактандыруу, тандап алуу сынактары жана окутуучулар өздөрүнүн «глобалдык» да, ошондой эле окутулуп үйрөнүлүүчү ийримдердин жарыяларын жайгаштыра алышат. Ар бир жарыя мөөнөтү бүткөндө өчүрүлөт;

6) *алака* – бул катталган катышуучулар ортосунда билдирүүлөрдү жана файлдарды өз ара алмашуу үчүн арналган сайттын ичиндеги система болуп саналат.

Бөлүмдөрдүн курамы (алардын саны, айкалышы, алардын ар бирине кирген объекттер) пайдалануучунун статусунан жана анын укуктарынан көз каранды түрдө айырмаланат. Максаттарга жана түзүмгө тиешелеш түрдө жабык бөлүктө кайрылууну чектөөнү реализациялоо зарылдыгы жөнүндө чечим кабыл алынган жана пайдалануучулардын мына мындай тайпалары бөлүнүп көрсөтүлгөн: редактор, редактордун орун басары, кабарлар бөлүмүнүн башчысы, каттар бөлүмүнүн башчысы, кабарчы жана конок.

Реализация чөйрөлөрү катары Perl, JavaScript, HTML, CSS технологиясы жана берилиштер базалары менен иштеш үчүн MySQL тили тандалып алынган.

Сайттын кодунун негизги бөлүгү, шаблондор менен иштөө үчүн арналган HTML::Template стандарттык модулу пайдалануу менен Perl тилинде жазылган.

HTML тили сайттын Perl тилиндеги негизги кодунун каражаттары аркылуу беттердин динамикалык түрдө калыптануусу учурунда пайдаланылуучу жана алардын каражаттары аркылуу скрипттен шаблонго динамикалык калыптанган берилиштер бериле алган атайын **тегдер** пайдаланылган, *.tmpl кеңейтирилишиндеги HTML-документтер болуп саналган беттердин шаблондорун түзүү үчүн пайдаланылат. JavaScript тили мына булар үчүн пайдаланылат:

1) берилиштерди серверге жөнөтүүнүн алдында, сайттын формаларынын талааларына киргизилген маанилерди кошумча текшерүү үчүн, ал серверге болгон жүктү азайтат жана пайдалануучунун сайт менен иштөө тездигин жогорулатат, анткени киргизилген информацияда каталар болуп калган учурда беттин кайталанып жүктөлүшү болуп өтпөйт. Маанилерди текшерүү үчүн JavaScript ти гана колдонуу кардардын (клиенттин)

программалык камсыздандыруусунан көз каранды болот жана ал кимдир бирөөнүн жаман ою болгон учурда коопсуз болот, ошондуктан киргизилген маанилерди негизги текшерүү сервер тарапта Perl тилинде өткөрүлөт;

2) берилиштер базасына оңдолгус өзгөртүүлөрдү (мисалы, административдик бөлүктө пайдалануучуларды өчүрүп жиберүү) киргизип жибере турган коркунучтуу аракеттерден алдын алган пайдалануучулар менен болгон диалогдордун реализациялары үчүн;

3) форманын активдүү элементтерин (onFocus жана onBlur окуялары) жарыктандыруу үчүн (бардык браузерлер тарабынан колдоого алынган CSS теги focus касиетин кайталайт);

4) ачык жана жабык бөлүктүн менюсу үчүн, биринчи учурда - бул нерсе ыңгайлуулук максатында, экинчи учурда - POST усулу менен форманын берилиштерин берүүнү реализациялоо үчүн коопсуздукту уюштуруу максатында жасалган.

Сайттын жүктөлүшүн жана анын кээ бир элементтерин кэштөө мүмкүнчүлүктөрүн тездетүү үчүн JavaScript деги скрипттер *.js кеңейтилишиндеги өзүнчө файлдарга бөлүнүп коюлган. Perl- скрипттерди түзүү жана редактрлөө үчүн Notepad++ код редактору пайдаланылган, ал кодду анык бир конструкциялар боюнча бөлүп көрсөтүүгө («жарыктандырууга») жана түрүүгө мүмкүнчүлүк берет, бул нерсе аны окумдуу жана редактрлөө үчүн ыңгайлуу кылат. Скрипттерди оңдоп түзөө (отладкалоо) үчүн талдоочунун EasyPHP интегралданган жыйындысы (1.8 жана 5.x версиялары), ал локалдык компьютерде веб-сервер түзүүгө (EasyPHP нин курамына Apache веб-сервери, PHP тилинин интерпретатору, MySQL берилиштердин базасын башкаруу системасы, ошондой эле берилиштер базасын визуалдык редактрлөө үчүн PhpMyAdmin утилитасы кирет) жана Perl тилинин интерпретатору - ActivePerl-5.12.3 пайдаланылган.

Коюлган максатка, чечилүүчү маселелерге, иштелип чыгылган түзүмгө жана тандалып алынган каражаттарга ылайык информациялык технологиялар жана автоматташтырылган системалар кафедрасынын көз каранды эки бөлүктөн турган сайты долбоорлонгон жана реализацияланган: жалпы **кайрылымдуу** жана жабык бөлүктөрдөн турган, мында ачык бөлүк студенттик “Нур” гезити, ыктыярчы топ, ийримдер жана сынактар жөнүндө, коноктор жана дагы башка келип кетүүчүлөр үчүн зарыл болгон негизги маалыматтарды кармап турат, ал эми жабык бөлүк – макалалар, жарыялар, иш-чаралардын пландарына карата түзүлгөн пландар болгон бөлүк болуп саналат.

Талданып иштелип чыгылган сайт жаштардын чыгармачылык жана журналистик мейкиндигине коюлган талаптарга тиешелеш келет. Гезиттин иштелип чыккан сайты университеттин маалыматтык мейкиндигин колдоо жана жаш журналисттердин өсүп чыгуусу үчүн максатталган.

Адабияттар:

1. Веряева Ю.А., Максимов А. В., Рязанов М.А. Разработка информационной структуры веб-сайта кафедры вуза // Известия Алтайского государственного университета 2011. № 1-1. том 69. АлтГУ. – С. 64-70. [Электронный ресурс]. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/gazrabotka-informatsionnoy-strukturnoy-veb-sayta-kafedry-vuza.pdf>
2. Гляненок В.В., Потеев М.И. Сайт кафедры вуза как информационно-образовательный ресурс / Санкт-Петербургский гос. ун-т информ. технологий, механики и оптики // Информационно-коммуникационные технологии в образовании [Электронный ресурс]. URL: <http://www.ict.edu.ru/vconf/files/9050.pdf>
3. Сугак Д.Б. Роль веб-сайта в научно-образовательной деятельности вуза // Вестник Санкт-Петербургского государственного университета культуры и искусств. 2012. № 3. – С. 77-81. [Электронный ресурс]. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/rol-veb-sayta-v-nauchno-obrazovatelnoy-deyatelnosti-vuza.pdf>